

Asia: VN/9806/2021

Taiteen edistämiskeskusta koskeva arviointi

1. Taiteen edistämiskeskuksen perustehtävää, tulevaisuuden visioita ja strategista asemointia tulee terävöittää

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Kirjallisuustoimikunnan näkemyksen mukaan Taike on ennen muuta taiteen rahoittaja ja sen tulisi keskittyä tähän työhön. Taiken tulisi kehittää hakumuotoja ja sähköistä asiointia sekä kirkastaa viestintää hauista ja päätöksistä niin että se palvelee hakijoita paremmin. Taiken asiakaspalvelu toimii jo nykyisin hyvin.

Lisäksi Taiken tulisi vaikuttaa monipuolisesti ja pitkäjänteisesti sen eteen, että taiteen merkitys yhteiskunnassa ymmärrettäisiin paremmin.

2. Taiteen edistämiskeskuksen ohjauksen ja strategisen johtamisen tueksi tulee perustaa erillinen hallitus

Valitse sopivin

En kannata

Muutosehdotus tai muu kommentti

Hallituksen heikkoutena on etäisyys vertaisarviointityöstä, samoin kuin mahdollisesti kapea kentän tuntemus, minkä vuoksi sillä ei välttämättä ole riittävästi osaamista taiteen tukemisen määrärahojen kohdentamiseen. Rahoituksesta päättäminen edellyttää laajaa eri taiteenalojen rakenteiden ymmärtämistä, jotta päätökset perustuvat muuhun kuin eri taiteenalojen väliseen kiistelyyn ja lobbaukseen.

Niin kauan kuin kirjallisuuden apurahat turvataan lainsäädännöllä (Taiteilija-apurahat; kirjailija- ja kääntäjäapurahat eli ns. kirjastoapurahat) hallituksen valta kirjallisuuden rahoitukseen on vähäinen. Jos lainsäädäntö muuttuisi, hallitus voisi esimerkiksi päättää lakkauttaa apurahat ja jakaa summan eri taiteenalojen yhteisöille (jotka palkkaisivat taiteilijoita) – tämä ei palvelisi kenttää laaja-alaisesti eikä varsinkaan kirjallisuuden kohdalla edistäisi kirjallisen kulttuurin monimuotoisuutta.

Taiteenalojen rakenteet poikkeavat toisistaan. Esittävässä taiteissa moni työskentelee palkattuna orkesteriin, teatteriin tai muuhun taidelaitokseen, jota valtio tukee valtionosuuksilla tai vapaan kentän toiminta-avustuksilla. Kirjallisuuden kentällä ei ole tarvetta vastaaville työnantajille, koska taiteenala on historiallisesti ja ominaislaatussa vuoksi toisenlainen ja perustuu pitkälti yksilötyöskentelyyn – erilaisten kirjallisten yhteistyökuvioiden ja ryhmittymien muodostuminen ei edellytä työnantajasuhdetta. Mahdollinen kollektiivinen kirjallinen työskentely on siksi mielekästä ymmärtää erillään institutionalisoiduista työsuhteista ja niiden vahvistamisesta. Kirjallisuuden tuki on suoraa taiteilijatukea, ja tällaisena se on myös joustavinta ja resurssitehokkainta. Taiteenalojen erilaisuus asettaa haasteita hallitukselle ja varsinkin sen rahoituspäätöksille.

Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahat on todettu tehokkaaksi keinoksi tukea kaunokirjallisuutta ja tarjota suomalaisille laadukasta luettavaa. Myös kirjallisuuden kenttä arvostaa suuresti apurahoja. Kirjallisuustoimikunta näkee, että jaettavissa oleva raha on mielekkäintä ohjata suoraan kirjailijoille ja siten, että mahdollisimman moni saa rahoitusta.

3. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Taiteen edistämiskeskuksen välistä tulosohjausta tulee terävöittää

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Tulosohjauksen liiallisen määrittelyn (”terävöittämisen”) vaarana on, että samalla taiteen autonomia ja rahoituspäätösten taustalla oleva asiantuntemus heikkenevät. Taiteen tulosten ja niiden vaikutusten mittaamiseen on vaikea löytää yleisiä, objektiivisia mittareita, joskin on hyvä pohtia arvioinnin läpinäkyvyyttä. Taiteentekemisen tuloksena on ennen kaikkea konkreettisia taideteoksia ja –tapahtumia sekä verkostoja. Etenkin taideteosten arvioinnissa on kyse paitsi mitattavista tuloksista myös subjektiivisista näkemyksistä ja mielipiteistä. Tulosohjauksen yhteydessä tulee huomioida taiteen autonomia eli tekijöiden mahdollisuus keskittyä itse taiteenalan kehittämiseen. Myös yhteiskunnallisten aiheiden luova käsittely ja sananvapaus ovat arvoja itsessään.

4. Taiteen edistämiskeskuksen itsenäistä asemaa tulee vahvistaa ministeriön tavoiteohjelmissa määritellyn delegointiperiaatteen mukaisesti

Valitse sopivin

-

Muutosehdotus tai muu kommentti

-

5. Taiteen toimikuntalaitos tulee uudistaa perusteellisesti

Valitse sopivin

En kannata

Muutosehdotus tai muu kommentti

Kirjallisuustoimikunta pitää kaksiportaista päätöksentekoa (asiantuntijapooli, paneeli, monialainen toimikunta) jähmeänä, hitaana ja raskaana nykyiseen järjestelmään verrattuna. Nykyinen kirjallisuustoimikunta vastaa ehdotuksen paneelia, mutta sen etuna on, että se myös päättää apurahoista. Miksi tarvitaan monialainen toimikunta tekemään muodollinen päätös hakemuksista, joihin sen jäsenet eivät ole perehtyneet? Raportissa todetaan, että ”raskas toimikuntarakenne olisi korvattavissa asiantuntijapoolilla ja siitä koostettavilla vertaisarviointipaneeleilla”. Miten rakenne kevenee sillä, että paneeli muodostetaan erikseen kunkin haun yhteydessä? Nykyinen kirjallisuustoimikunta on kaksivuotinen, pysyvä elin, jossa jatkuvuudesta on suurta etua päätöksiä tehtäessä. Lisäksi päätöksenteko siirtyisi kirjallisuuden asiantuntijoilta (nyk. kirjallisuustoimikunta) Taiken esittelijälle ja monialaiselle toimikunnalle, jonka kirjallisuuden alan asiantuntemus on väistämättä heikompaa. Uusi rakenne heikentäisi taiteen autonomiaa ja myös söisi poolin asiantuntijoiden motivaatiota osallistua – pitkäjänteisellä kahden vuoden kaudella on paljon etuja, joita uudessa rakenteessa ei saavuteta.

Nykyisellä kirjallisuustoimikuntarakenteella on siis monia etuja, jotka menetetään poolirakenteessa:

- ryhmän kollektiiviset, laadukkaat päätökset, jotka syntyvät keskustelujen, yhteisen linjauksen ja laajan asiantuntemuksen pohjalta
- ryhmän jäsenten välille syntyvä luottamus toisten asiantuntemusta kohtaan
- jäsenen laaja-alaisen ymmärryksen lisääntyminen ja kehittyminen arviointityössä
- etukäteen sovitut aikataulut (kokoukset, hakemusten lukeminen), mikä mahdollistaa sitoutumisen ja valmistautumisen työhön ja työn sovittamisen omaan työhön
- mahdollisuus seurata kenttää vertaisarviointityötä silmällä pitäen sekä kirjallisuuden kentän kokonaisuuden hahmottaminen vertaisarviointityön myötä.

Esitetyssä poolirakenteessa näyttäisi olevan nykyistä vähemmän asiantuntijalukijoita hakemusta kohden, mikä heikentää vertaisarvioinnin laatua. Jos poolin asiantuntijoita ei käytetä ammattilukijoina, jotka tuntevat yksittäisen hakijan tuotannon, heidän asiantuntijuudestaan jää

suurin osa hyödyntämättä siinä tapauksessakin, että he vertaisarviointityön lisäksi osallistuisivat ”taiteen rahoitusta ja edistämistä koskevaan strategiseen päätöksentekoon”.

6. Taiteen edistämisen alueellista toimintaa tulee vahvistaa ja toiminnot tulee organisoida uudelleen

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Viisi aluekeskusta on vähäinen määrä, kun ottaa huomioon Suomen maantieteelliset etäisyydet ja alueiden kulttuuriset erot. Alueellinen asiantuntemus on myös riippuvaista siitä, kuinka lähellä aluetta Taike toimii. Esityksessä ollaan siirtämässä valtaa alueilta Taiken johdolle, mitä ei voi pitää toivottavana kehityksenä.

7. Taiteen rahoitusmalli tulee uudistaa. Uudistuksen tueksi tulisi laatia kokonaisvaltainen selvitys taiteen rahoituksen tilasta ja tulevaisuudesta.

Valitse sopivin

-

Muutosehdotus tai muu kommentti

-

8. Taiteen edistämiskeskuksen toiminnan kansainvälisyyttä tulee vahvistaa

Valitse sopivin

En kannata

Muutosehdotus tai muu kommentti

Koska Taikella on käytettävissään vain rajallisesti resursseja, ne tulisi keskittää ydintoimintaan eli taiteen rahoitukseen. Taiken jakamat liikkuvuusapurahat ovat olleet hyödyllisiä kansainvälistyville kirjailijoille.

Taiteen edistämiskeskuksen uudistamisen vaihtoehdot

Raportissa on esitetty uudistamisen vaihtoehdoiksi kolme kehittämismallia (s. 149-152).

Mikä esitetyistä kehittämismalleista olisi mielestänne sopivin.

-

Perustele valintasi

-

Aarnio Ansa
Taiteen edistämiskeskus - Kirjallisuustoimikunta